

MEASURES FOR MONITORING AND EVALUATION OF POWER ACTIVITY IN HIGHER EDUCATION

Madrahimov Shuhratjon Shukurovich

Kokand DPI, Department of Mathematics and Informatics

shuxratjon3233749@gmail.com, +998913233749

Madrahimova Mahfuza Ahmedovna

Kokand DPI, Department of Mathematics and Informatics, Faculties

mmadraximova73@mail.ru, +998912013820

Muydinjonov Ziyodjon Rafikjon oglu

Kokand DPI, Department of Interfaculty Mathematics and Informatics

mziyodjonov@gmail.com, +998916838030

Annotation

The article discusses the criteria for different interpretations of monitoring and evaluation of learning activities.

Keywords: control, inspection, evaluation, measurement, grade, score.

Таълим жараёнининг муҳим таркибий қисмларидан бири – назорат ва ҳисобга олишдир. Бу тушунчалар ўзига хос моҳият ва хусусиятларга эга. Ўқитувчи назорат ва ҳисобга олишни тўғри ташкил этса, таълим жараёнининг самарадорлиги ортади. Бунинг учун ўқитувчи ўқувчининг ўқув материалларини ўзлаштириш даражасини аниқлаб бориши лозим.

Таълим жараёнида назорат таълим олувчининг билим, кўникма ва малакалари даражасини аниқлаш, ўлчаш ва баҳолаш жараёнини англатади.

Текшириш – назоратнинг таркибий қисми бўлиб, унинг асосий дидактик вазифаси ўқитувчи ва ўқувчилар ўртасида акс алоқани таъминлаш, педагог томонидан ўқув материаллини ўзлаштириш ҳақида объектив ахборот олиниши ҳамда билимлардаги камчилик ва нуқсонларни ўз вақтида аниқлашдир.

Текширишдан ташқари назорат ўз ичига баҳолаш ва баҳони ҳам олади. Баҳолаш деганда билим, кўникма ва малакаларни ўқув дастурида кўрсатилган эталонлар билан

солиштиришни тушунамиз. Баҳо деб эса баҳолашнинг балл шаклида кўрсатилган сон жиҳатдан ўлчамига айтилади.

Назоратнинг ўқитиш ва тарбиялаш вазифалари тўғри амалга оширилса, шахснинг тафаккурини ривожлантиришга, хис–туйғулари ва ахлоқий сифатларини тарбиялашга имкон туғилади. Бу эса ўз–ўзидан назоратнинг ривожлантирувчи вазифаси деб саналади. Ўқув фаолиятини баҳолаш мезонлари бир қатор педагоглар томонидан талқин этилган. Қуйида биз педагогика фанлари доктори Владимир Павлович Беспалько томонидан берилган ўқувчилар, ўқитувчилар ва ўқув фаолиятини баҳолаш ҳақида тўхталиб ўтамиз. Ушбу мезонлар ўқувчиларнинг фан бўйича тайёргарлиги, ўқитувчининг дидактик маҳоратини баҳолаш имкониятини беради. Бу мезонлар ўқувчиларнинг ўқиши ва ҳулқининг адекват мотивлари учун ҳамда ўқитувчи маҳоратини одилонга баҳолаш учун зарур.

Мезонларнинг аниқлиги ва самарадорлиги бўйича ўқув фанини ўзлаштирилганлик сифатини қуйидагича ифодалаш мумкин.

$$X = \bar{X} - \sigma$$

Бу ерда

\bar{X} -синфнинг ўртача ўзлаштириш бали бўлиб, у қуйидагича ҳисобланади:

$$\bar{X} = \frac{\sum X_j}{M}$$

X_j -маълум ўқувчининг баҳоси;

M -синф ўқувчиларининг умумий сони;

σ -баҳонинг ўртача квадратик узоклашиши эса қуйидаги формула ёрдамида ҳисобланади:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum (\bar{X} - X_j)^2}{M}}$$

Ўртача квадратик узоклашиш шундай маънони англатадики, у билан гуруҳда ўзлаштириш бир хиллиги ва индивидуаллаштириш даражаси характерланади.

Беспалько фикрича бу кўрсаткич 12 балли шкаладан фойдаланганда нисбатан яхшироқ ва мазмунлироқ бўлади.

Савол туғилади: юқорида келтирилган 12 баллик баҳолаш шкаласига кўра қайси баллни етарли деб олиш мумкин, қайси баллга интилиш керак?

Беспалько фикрича юқорида келтирилган 12 баллик баҳолаш шкаласига кўра 6 балли етарли деб олиш мумкин, энг юқори баллга интилиш керак.

У баҳолашнинг қуйидагича талқинини киритган. Унга кўра

$$K_{\alpha} = \frac{\text{ўқувчининг тўплаган бали}}{\text{назоратнинг махсимал бали}}$$

Бу ерда K_{α} - ўзлаштиришнинг сифат кўрсаткичи [1.199].

Ушбу кўрсаткич $K_{\alpha} \geq 0,7$ бўлганда ўқувчи фанни ўзлаштирган ҳисобланади.

Ўқув фаолиятини баҳолашнинг яна бир талқини Бенжамин Блум томонидан ёритилган. Унинг фикрича ўқув мақсадлари ўз ичига билиш, тушуниш, амалиётга қўллаш, таҳлил қилиш, синтезлаш, баҳолаш кабиларни олади.[2.232]

Таълим-тарбия жараёнида Блум таксономиясига биноан ўқув мақсадларининг аниқланиши, талабаларнинг ўқув мақсадларига эришиш даражасини назорат қилиш ва баҳолашда ностандарт тест топшириқларидан фойдаланиш, назоратнинг ҳаққонийлиги, кенг қамровлигини таъминлайди.

Блум ва унинг шогирди Р.Н. Гагне томонидан билимларнинг таснифи ишлаб чиқилган. Мазкур таснифга ижодий ёндошилган ҳолда билим турларининг мазмун-моҳияти ва уларни аниқлашда фойдаланиладиган тест топшириқларининг қийинлик даражалари белгиланди:

1. Продуктив
2. Репродуктив
3. Қисман изланувчан
4. Ижодий.

Ўқув жараёнида самарали натижаларга эришиш ва ўқувчилар билимини адолатли, шаффоф баҳолаш жараёнида юқорида келтирилган тажрибалардан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Адабиётлар:

1. Беспалько. В.П.Слагаемые педагогической технологии. Москва «Педагогика» 1989.-с-199.
2. Bloom B.S. a.o. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. N - Y., McGraw-Hill, 2014. – с-232
3. Толипова Ж. Педагогик квалиметрия. ТДПУ босмахонаси. 2015 й.107 б.